

MÜSLÜMANLARIN SORUNLARIYLA İLGİLENMEK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Radyo ve Ak-Televizyon dinleyicileri!

Allah'ın rahmeti, bereketi üzerinize olsun, Allah hepinizden razı olsun... Cumanız mübarek olsun... Allah nice böyle mübarek güzel günlere sağlıklı, afiyetle, sıhhatle, saadetle, huzurla, devletle, nimetle cümlelerinizi eriştirsin... İki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin...

a.Müslümanların Derdiyle Dertlenmek

Bugün okumak istediğim hadis-i şeriflerden birincisi, Huzeyfe el-Yemân'dan Taberânî tarafından rivayet edilmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyorlar ki:¹

مَنْ أَلِيَهُمْ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ، فَلَيْسَ مِنْهُمْ؛ وَمَنْ لَمْ
يُصْبِحْ وَيُمْسِ سَنَاصِحًا هَلَلًا، وَلِرَسُولِهِ، وَلِكِتَابِهِ،
وَالِمَامَةِ، وَلِعَامَّةِ الْمُسْلِمِينَ، فَلَيْسَ مِنْهُمْ

(طس. عن حذيفة)

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.270, no:7473; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.131, no:907; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.VIII, s.68, no:1439; Huzeyfetü'bnü'l-Yeman RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.70, no:24836; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.264, no:294;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXI, s.379, no:23770.

RE. 447/1 (*Men lâ yehtemmü bi-emri'l-müslimîne, feleyse minhüm; ve men lem yusbih ve yümsî nâsihan li'llâhi, ve li-rasûlihî, ve li-kitâbihî, ve li-imâmihî, ve li-âmmeti'l-müslimîne, feleyse minhüm.*) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Huzeyfetü'bnü'l-Yemân RA'dan rivayet edilmiş olan bu hadis-i şerifte iki cümle var. Birinci cümle: (*Men lâ yehtemmü bi-emri'l-müslimîne feleyse minhüm*) “Herhangi bir kimse ki müslümanların işiyle dertlenmiyor, ilgilenmiyor, ona önem vermiyor; o müslümanlardan değildir.”

Müslüman ise, müslümanların derdiyle dertlenecek, işiyle ilgilenecek, onlara ilgisiz kalmayacak. Onların meselelerine, sıkıntılılarına çözümler aramaya çalışacak. Onlar için kalbi çarpacak. Böyle yapmıyorsa...

İhtemme-yehtemmü-ihitimâm; bir şeye gayret göstermek, eğilmek, ihtimam etmek, dikkat etmek mânâsına geliyor.

Emr, Arapça'da iş mânâsına geliyor. Çoğulu *umûr* oluyor. *Veliyyü'l-emr*, işin başında olan görevli kişiye verilen isim. (*Bi-emri'l-müslimîn*) Müslümanların her çeşit işiyle, müslümanları ilgilendiren hangi iş olursa olsun, o işle ilgilenmesi lâzım!

Bir insanın imanının, İslâm'ının, müslüman oluşunun, müslümanlığının alâmeti, müslümanları kardeş olarak görmek ve onların işleriyle,

her çeşit sorunlarıyla, meseleleriyle, sıkıntılılarıyla, dertleriyle ilgilenmek; elinden bir şey geliyorsa onlara yardımcı olmak..

Eğer ilgilenmiyorsa, bana ne diyorsa, aldırmıyorsa, umursamıyorsa, müslümanları korumuyorsa, müslümanlarayardımcı olmuyorsa, o zaman o müslüman değildir. Tabii bu, iyi müslüman değildir mânâsınadır. Yâni, “İmandan çıkar, tamâmen kâfir olur, cehennemlik olur.” mânâsına değil de, “Hakkıyla müslüman olmaz, kusurlu müslüman olmuş olur.

Müslümanların şânına uygun olmayan bir iş yapmış olur. Onun o davranışı müslümanca bir davranış değildir.” mânâsınadır.

O halde hepimizin, dünyanın neresinde olursa olsun bütün müslümanları, Afrika’daki Avustralya’daki, Filipinlerdeki... Meselâ, koca Vietnam savaşları geçti, iki dev çarpıştı, filler çarpıştı. Ben sonradan Güneydoğu Asya’ya, Malezya’ya, Endonezya’ya gittiğim zaman öğrendim ki, Vietnam’da da müslümanlar varmış. Kim bilir kaç tanesi nâhak yere, boş yere, zulmen öldürüldü, kim bilir ne kadar mağdur edildi, bilmiyoruz. Ölçüm yapmamışız. Çünkü müslümanlar müslümanlarla ilgilenmiyor. “Dünya üzerinde nerede ne kadar müslüman var?” diye müslümanların bir araştırması bile yok...

Biz yayınevimiz vasıtasıyla dünyadaki İslâm devletleri, müstakilen devlet halinde olan müslüman toplulukları üzerine kitaplar

hazırlattık arkadaşlarımıza... Bu çalışmalar neşredildi. Ama bir de bir devlet kurmamış olduğu halde, başka bir devletin idaresinde azınlık olarak yaşayan müslümanlar var. Çoğunlukta değil, bağlı olduğu devlet İslâm devleti diye tanınmıyor ama, içinde müslüman var... Meselâ, Güney Afrika'da birçok müslüman var. Yıllar önce beni orada vaaz vermeğe çağırmışlardı.

Brezilya'da müslümanlar var... Ne kadar, bilmiyoruz. Sibiryada müslümanlar var... Ne kadar?.. Japonya'da ne kadar müslüman var? Afrika'da, Ruanda'da, Uganda'da, Kongo'da, Kenya'da savaşlar oluyor. Bu savaşlarda falanca kabile filânca kabileyeye saldırıyor. Ama kim haklı, kim haksız; bu arada benim müslüman kardeşlerim zarar görüyor mu, görmüyor mu? Mâsum insanlar, suçu olmayan mağdur insanlar kimler?..

Sırplar Arnavutlara saldırıyor; köyler yakılıyor, boşaltılıyor. Yüz binlerce insan hicret ediyor, yollara dökülüyor, dağlara kaçıyor, aç, susuz... Onlara yardım etmek isteyen iyiliksever insanlar, hattâ bugün gazetelerden okuduğuma göre rahibeler bile öldürülmüşler. Sırplar rahibe bile tanımamışlar, öldürmüşler.

Bunlar, müslümanların birbirleriyle ilgisiz olmasından dolayı düşmanın cesaret bulmasıyla oluyor. Yâni, müslümanlar kendi ülkelerinde rahat olacaklar, huzurlu olacaklar, güçlü olacaklar, kuvvetli olacaklar; kendileri rahat ettikleri gibi, "Dünyanın neresinde benim

müslüman kardeşlerim var? Onların durumları nedir, iktisâdî sıkıntıları mı var, siyâsî sıkıntıları mı var?.. Keşmir'deki gibi hürriyet mi isterler; Kıbrıs'taki gibi katliamdan mı kurtulmuşlar?.. Çeçenistan gibi mi, Arnavutluk gibi mi, Kosova gibi mi, Sancak gibi mi?.." diye bunlarla herkesin, bütün müslümanların ilgilenmesi lâzım!..

Kuzey Irak'ta neler oluyor?.. Niye gelen geçen, Arap idaresi, Kürt idaresi bizim Türkmen kardeşlerimizi katliam eder öldürürler?.. Niye bu işler olur?.. Amerika'da ne kadar müslüman var, onların etkinliği nedir?.. Almanya'da ne kadar müslüman var?.. Bunları hep bilmemiz lâzım!..

Meselâ, Alman seçimleri yakın, Almanya'da şimdi Türk seçmenlere rağbet var, Türklerin hoşuna gidecek sözler söyleniyor. Çünkü anahtar durumunda olabiliyorlar. Eğer onlar bir tarafa meyleder, o tarafı desteklerlerse, o taraf kazanacak; öbür tarafı desteklerlerse, öbür taraf kazanacak.

Amerika'da da böyle durum olduğunu duymuştum. Müslümanların durumu Yahudilerden, Rumlardan daha kuvvetli... Bir Amerikalı başkan yardımcısı, başkanlık için adaylığını koymuş birisi bir konferans vermiş, oradaki müslümanlara söylemiş:

"—Ey müslümanlar bakın, Amerika'da sizin çok mühim bir yeriniz var. Siz isterseniz, elbirliği ile hareket ederseniz, istediğiniz partiyi iktidara getirebilirsiniz!" demiş.

Bir papaz yardımcı, müslümanlarla konuşurken böyle söylemiş. Onlara ellerindeki imkânları hatırlatmış.

Tabii, bizim müslüman kardeşlerimiz de birbirleriyle ilgisiz, irtibatsız, desteksiz, haklarını savunmaz, yardımcı olmaz, eğer muhtaç ise yardım elini uzatmaz, açsa doyurmaz... Halbuki hadis- i şerifte Peygamber SAS Efendimiz tavsiye buyuruyor. Müslümanlarla ilgilenmek lâzım, komşusuyla ilgilenmesi lâzım! Hattâ bütün insanlarla ilgilenmemiz lâzım!.. Hattâ bütün canlıları, doğayı korumamız lâzım!..

Onun için biz camia olarak, İskenderpaşa topluluğu olarak el- hamdülillâh, ne kadar çok çevre derneği kurduk. Yâni, “Anadolu’muz yeşillendirelim, kurtaralım; tabiat tertemiz olsun, güzel olsun; hayvanlar, bitkiler tahrib edilmesin!” diye çalışıyoruz. Hayvanları bile korumamız lâzım! Tabiatı korumamız lâzım, toprağı korumamız lâzım, hoyratça telef etmememiz lâzım! Suyu iktisatlı kullanmamız lâzım!

Bunların hepsi önemli şeyler, ama bunların hepsi şuurlu olmağa bağlı... Bir de müslümanların kendi ülkelerinde, kendi yönetimleri altında hür ve rahat olmasına bağlı... Devletlerin de, müslüman ülkelerin başındaki yönetimlerin de, içteki müslümanların işleriyle ilgilendiği kadar dıştaki müslümanlarla da ilgilenmesi lâzım! Derlenip toplanıp, uluslararası toplantılar yapıp, bir takım haksızlıkları önlemeğe çalışması lâzım!

Meselâ Bosna-Hersek'te çok kötü oldu durumlar... İslâm ülkeleri ağırlıklarını koyamadılar, onlara yardımcı olamadılar. Nice nice mâsumlar öldürüldü, niceleri yerlerinden, yurtlarından, topraklarından, tarlalarından mahrum kılındı. Sonra da nice nice toplu mezarlar ortaya çıktı.

Yâni, biz bu yardımı, desteği şu veya bu devletten beklememeliyiz. Müslümanlar kendileri nasıl yardım edebilirim diye düşünmeli; iktisâdî yardım, siyâsî yardım, tıbbî yardım, insânî yardım, gıda yardımı, eğitim yardımı gibi her türlü yardımı yapmalı... İşte müslümanların işleriyle ilgilenmek gerekiyor.

İnşâallah sizler de bu hadis-i şerif üzerinde düşünün! Sadece kendi ülkemizle değil, kendi ülkemizin dışındaki ülkelerle de ilgilenelim! Bir zamanlar yönettiğimiz topraklar, Balkanlar, Kuzey Afrika, Ortadoğu özel bir önem taşıyor.

Bunların uzağında da çok önemli ülkeler var... Meselâ Güneydoğu Asya çok önemli, çok kalabalık ülkeler var...

Endonezya var; insanların bir kısmı eğitim-siz; biliyorum, gördüm, örtünmeleri yok, vahşi hayatı yaşıyorlar. Misyonerler gidiyor, rahibeler gidiyor, oralarda, ormanlarda yamyamlar tarafından yenilmeyi göze alarak çalışıyorlar. Ama müslümanlar çalışmıyor, eğitim müesseseleri kurmuyor, iletişim teşkilatları kurmuyor.

Radyolar televizyonlar, gazeteler, dergiler, okullar, kurslar, çeşit çeşit şeyler yapılmalı! Böyle çalışmalar ile müslümanlara her yönden rahatlık, huzur, insanca bir yaşam durumu sağlanmağa gayret edilmeli!..

b.Samîmî Olmak

Hadis-i şerifin öbür ikinci cümlesinde Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

وَمَنْ لَمْ يُصْبِحْ وَيُمْسِ سَنَاصِحًا هَلَلٍ، وَلِرَسُولِهِ،
وَلِكِتَابِهِ، وَالْإِمَامِهِ، وَالْعَامَّةِ الْمُسْلِمِينَ، فَلَيْسَ مِنْهُمْ

(Ve men lem yusbih ve yümsî nâsihan li'llâhi, ve li-rasûlihî, ve li-kitâbihî, ve li-imâmihî, ve li-âmmeti'l-müslimîn, feleyse minhüm.)

“Bir kişi ki sabahlama ve akşamlamada Allah’a, Rasûlüne, Allah’ın kitabına, Allah’ın müslümanların önüne önder olarak koyduğu önderine ve bütün müslümanlara karşı samîmî olmazsa, hayırhah olmazsa, doğru olmazsa; o müslümanlardan değildir.” buyurmuş.

Şimdi burada beş şeye samîmî olmak, samimiyetle bağlanmak, samîmî duygular beslemek, hayrını istemek, samîmî ilişki ve bağlantı içinde olmak zikrediliyor. (*Nâsihan*) demek, *nusuh* halinde olarak demek... Bir kimse ile bağlantısının samîmî, hayırhahâne, yâni onun iyiliğini ister şekilde olmak, davranışlarının böyle güzel bir yönde olması demek... Nasihat kelimesi de buradan geliyor.

Beş şeye karşı müslüman nâsih olacak; yâni iyi duygularla, sağlam bağlantılar içinde bağlı ve ilişkili olacak:

1. (*Nâsihan li'llâh*) “Allah’a karşı samîmî duygularla, bağlantıları, ilişkileri olacak.”
2. (*Ve li-rasûlihî*) “Allah’ın Rasûlüne karşı.” Allah’ın Rasûlü, bizim bağlı olduğumuz ahir zaman peygamberi Ebü’l-Kâsım Muhammed ibn-i Abdullah el-Mustafâ el-Kureyşî... İşte mâlum zamanda yaşamış, Kureyş kabilesinden gelmiş, evvelki mukaddes kitaplarda geleceği müjdelenmiş olan, ahir zaman peygamberi Muhammed-i Mustafâ... Ona karşı da iyi duygularla bağlı olacak, alâkaları kuvvetli olacak.
3. (*Ve li-kitâbihî*) “Allah’ın kitabına karşı.” Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim... Allah Kur’an-ı Kerim’den önce de kitaplar indirmiş ama, onlar Kur’an-ı Kerim gibi asıl indirildiği dilde, bize kadar bozulmadan gelebilmiş değil...
4. (*Ve li-imâmihi*) “Allah’ın müslümanlara tayin ettiği önder.” *İmâmihim* deseydi, müslümanların önderi demek olurdu. Ama *imâmihi* diyor, yâni Allah’ın seçtiği, gönderdiği önder demek...

Allah’ın seçtiği başkan ne olur?.. Allah’ın dinini anlatmak, Allah’ın Kur’an’ını öğretmek, Allah’ın emirlerini yasaklarını insanlara tebliğ etmek vazifesini Peygamberimiz’den sonra devam

ettiren, o vazifeyi kıyamete kadar devam ettirecek olan ilmiyle amil mürşid-i kâmiller, ulemâ-i âmilîn ve meşâyih-ı vâsılîn; Allah'ın dinini hem iyi bilen hem de başkalarına anlatan, hem de dini korumağa, İslâm'ın menfaatlerini savunmağa çalışan rabbânî alimler... Allah'ın insanlara tayin ettiği imam...

(*İmâmihi*) “Allah'ın imamı, Allah'ın insanlara tayin ettiği imam deyince, bir kişi bu, müteaddit değil... Buradan anlaşılıyor ki, müslümanlar hem birlik beraberlik içinde olacak, hem de bu birliğin başkanı olacak. En yüksek mercide olan kimse... Eskiden “*imâmü'l-müslimîn*” denmiş, “*halîfetü'l-mü'minîn*” denmiş. “*Halife-i Rasûli'llah*, yâni Rasûlüllah'ın makamına sahip halifesi” denmiş; Ebû Bekr-i Sıddîk gibi, *Hulefâ-i Râşidîn* gibi halife olduğu aşikâr oluyor bu ifadeden murad edilenin...

(*Eimmetihî*) “İmamları” demiyor, (*imâmihi*) “imamı” diyor. Bu ifade tarzından da anlıyoruz ki, müslümanlar birlik olacaklar. Bu birlikleri nasıl birlik olursa, federasyon, konfederasyon, ittifak; ne türden bir birlikse müslümanlar arası... Bir de o topluluğun en yüksek başkanı olacak! Öteki müslümanların da hepsi ona sadık

olacaklar, ona iyi duygularla bağlı olacaklar, öyle hareket edecekler. Onun sözünü dinleyerek müştereken Allah'ın yolunda, insanların hizmetinde, İslâm'ın korunmasında, savunmasında, anlatılmasında, öğretilmesinde, tebliğinde, irşadda vazife görecekler. Ama bir baş-kanları olması gerektiğini söylemiş oluyor

Peygamber Efendimiz.

5. (*Ve li-àmmeti'l-müslimîn.*) “Ve bütün müslümanlara karşı iyi duygular besleyecek, iyi ilişkiler içinde olacak.” Yâni diliyle onları üzmeyecek, hareketiyle müslümanların birliğini parçalamayacak... Müslümanlarının zıddına, faydalarının aleyhine iş yapmayacak. Umûmuna karşı hayırhah olacak, nâsih olacak, samîmî olacak, bağlı olacak... Böyle değilse, (*feleyse minhüm*) müslümanlardan değildir; yâni iyi bir müslüman olamaz. İyi bir müslüman olmayınca da Allah ahirette hesabını sorar, cezasını verir.

Belki bu müslümanlardan değildir diye söylenen kişiler, müslümanların işiyle ilgilenmeyenler; bir de Allah’a karşı, Rasûlüne karşı, Allah’ın kitabına karşı, Allah’ın seçtiği başkana karşı ve bütün müslümanların toplumuna karşı iyi duygularla bağlı olmayan insanlar; belki iyi bir hayat sürmediği için, yanlış istikamette yaşadığı için, Allah onu müslüman muamelesine tabi tutmayacak. Belki ahirette müslümanların başına gelmeyen işler, kâfirlerin, mücrimlerin, âsîlerin, bâğîlerin başına gelen işler onun başına gelecek... Onun için, bundan şiddetle korkmak, kaçınmak lâzım!..

Bu, İslâm’ın insanlığı nasıl kardeşliğe doğru götürdüğünü, nasıl birlik ve beraberliğe götürdüğünü gösteriyor. Ama hakkın bayrağı altında...

Birlik ve beraberliği her zaman söylüyoruz, her yerde söylüyoruz, her vesile ile söylüyoruz. Şimdi meselâ, İbrâhim AS... O bariz bir misal. Bir toplum içinde yetişmiş ama, toplum puta tapıyor. Yıldızlara tapıyor, aya güneşe tapıyor. Yâni Allah'tan gayri varlıklara tapıyor, yanlış yolda... Müşrik, imanı var ama Allah'a şirk koştuğu için makbul değil, cehennemlik bir inanç oluyor.

İbrâhim AS bütün topluma karşı çıkıyor. Hattâ öz babası veya üvey babası olan Azer'e karşı çıkıyor:

“—Niye bu elinle yaptığın puta tapıyorsun?” diyor. “Ben sizin putlarınızı kıracağım! Söylemedi demeyin, elime fırsat geçerse bu yanlışlıkla taptığınız, yanlış inançtan dolayı tapındığınız bu putları kıracağım!” diyor. Hem de tek başına...

Şimdi İbrâhim AS toplumunu göz önüne alırsak, çok büyük bir kalabalık bir tarafta, İbrâhim AS tek başına öbür tarafta... İbrâhim AS tek, öbür tarafta da aya, güneşe, putlara tapan kavmi... Hangisi Allah'ın makbul kulu?.. İbrâhim AS... Halîlullah, Allah'ın samîmî dostu sıfatını kazanmış İbrâhim AS...

Allah birlikten, beraberlikten ayrılmayın dediği halde, şimdi kim birlikten, beraberlikten ayrılmış oluyor?.. Toplum ayrılmış oluyor. İbrâhim AS hakla, hak yolla beraber olduğu için, ekseriyet onda sayılıyor, hükmen o gâlip oluyor. Bâtılda olanlar binlerce bile olsa, milyonlarca

bile olsa bâtılda olduğu için sıfır oluyor, kıymeti olmuyor ve onlar azınlıkta sayılıyor.

Demek ki herhangi toplulukta, herhangi bir işte, bir tanecik bile olsa doğruyu tutanlar ekseriyette sayılır; yanlış yolda olanlar, kalabalık olsa bile ekseriyette sayılmaz. Çünkü bâtılla birlik olmak, solda sıfır demektir. Hakla beraber olmak kıymetlidir, çok büyük değer ifade eder.

Bunu anlamak lâzım ve öğretmek lâzım!.. Birliği beraberliği bozmamak iyi, güzel ama, bâtılda toplanılmaz ki... Meselâ, memlekete hıyanette herkes birlik olsa; o zaman bir tane vatansever çıksa, sadece o koruyucu olsa; o zaman onun sözü dinlenecek... Çünkü, bâtıl ile birlik, birlik sayılmıyor, azınlık sayılıyor; hak ile birlik, çoğunluk sayılıyor.

Bunu bir kâide olarak iyi bilmek lâzım, hiç unutmamak lâzım!.. Dâimâ haktan yana, adaletten yana, dürüstlükten yana, doğruluktan yana olmak lâzım, tek başına kalsa bile... Çok sevdiği insanlar, annesi, babası, yakınları, akrabası, kardeşleri yanlış işi yapsa bile, insanın “Sen yanlış yapıyorsun!” diyebilmesi lâzım; İbrâhim AS’ın dediği gibi... Doğru sözlü olanlara da, karşı taraftan bile olsa, rakiplerden de olsa, “Sen doğru söylüyorsun!” diyebilmek lâzım! Hakkı kabul etmek lâzım, hakîkate uymak lâzım, hakîkate beraber olmak lâzım!..

Dinimiz bunu emrediyor, haktan yana olmayı emrediyor. Yâni hak, doğru olan, gerçek olan, yanlış olmayan demek... Tabii, Cenâb-ı Hak da her şeyin doğrusunu öğrettiği için, Cenâb-ı Hak'tan yana olmak da aynı kapıya çıkıyor.

c. Hayâsı Olmayanın Gıybeti Olmaz

Ev sahibine besmele ile açtığım sayfadaki, ikinci hadis-i şerife geçiyorum. *Râmûzü'l-Ehâdîs* kitabının, 447. sayfasının 2. hadis-i şerifi. Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:²

مَنْ أَلَّ حَيَاءَ لَهُ، أَلَّ غَيْبَةَ لَهُ

(الخرايطى، كر. عن ابن عباس)

RE. 447/2 (*Men lâ hayâe lehû, lâ gıybeteh lehû.*)

Abdullah ibn-i Abbas RA'dan, İbn-i Asâkir ve Harâitî rivayet etmiş. Ne demek bu kısa hadis-i şerif:

“—Kimin ki hayâsı yoktur, onun gıybeti yoktur.” Hayâsı olmayanın gıybeti yapılmak diye bir şey bahis konusu olmaz, gıybeti gıybet sayılmaz, gıybeti olmaz. Mâdem hayâsızlığı kendisi âşikâre yapıyor, hayasız, utanmıyor. O zaman falanca adam hayasızdır, edepsizdir, terbiyesizdir, şöyle yapıyor diye söylemek gıybet değildir. Söylemeli ki, başkaları onun zararından kendisini korusun, tedbirini alsın.

² İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LIV, s.108; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.1073, no:8073; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.375, no:23759.

Demek ki, gıybet kime karşı oluyormuş: Müslüman ama hayâsı olan, Allah'tan korkması olan, utanması olan, iyi insan olmaya gayreti, dikkati olan kimseye karşı... Onun hatası arkasından söylenip gıybeti yapılmaz. Yüzüne gidilir, "Kardeşim, ben sende şöyle bir kusur görüyorum. Haklı mıyım, bilmediğim bir şey mi var, yanlış mı düşünüyorum acaba?..

Bilmediğim bir nokta var da, sen ondan mı böyle yapıyorsun?.. Seni haklı çıkartacak bir sebep mi var?.. Ben seni şu halinle kusurlu görüyorum, bunu yapmasan daha iyi olur diye düşünüyorum kardeşim!" diye kendisine söylemek lâzım!.. Onun olmadığı yerde falanca şöyledir, böyledir diye konuşmak gıybet oluyor. İslâm'da gıybet etmek yok...

Ama adam hayâsızsa, günahkârsa, utanmıyorsa, yâni *fâsık-ı mücâhir* diyorlar öylelerine... Fısk u fücür sahibi, utanmaz, arlanmaz, günaha batmış, devam eden bir kimse; utanmıyor da, âşikâr yapmaktan da korkmuyor, çekinmiyor. Kusurları, edepsizlikleri alenî olarak yapıyor. E artık onun gıybeti olmaz, o söylenir ki, herkes ona karşı tedbirini alsın.

Tabii, birisinin kusurunu konuşmaktan asıl maksat, o kusuru ortadan kaldırmasıdır; adamı kötülemek değildir. Şunu da hiç unutmamak lâzım ki, müslüman insanlara düşman değildir. Hattâ hasım olduğumuz insanların bile kendisine düşman değiliz; fiillerini, icraatlarını yanlış görüyoruz. Hırsızlık yapıyorsa, hırsızın hırsızlığını kötü görüyoruz. Edepsizlik yapıyorsa, edepsizin

edepsizliğini kötü görüyoruz. Adamın kendisini sevdiğimiz için, onu edepsizlikten, hırsızlıktan, arsızlıktan, yüzsüzlükten döndürecek tedbirleri almağa çalışıyoruz.

Bu onu sevmektir. Yanlış yolda olan bir insanın yanlışının düzeltilmesi ona yardımdır, onu sevmektir. Nitekim Peygamber Efendimiz ne diyor:³

سَنُصِّرُ أَخَاكَ ظَالِمًا، أَوْ مَظْلُومًا! قِيلَ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، سَنَصِّرُتَهُ مَظْلُومًا، فَكَيْفَ أَسْنُصِّرُهُ ظَالِمًا؟
قَالَ: تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ، فَذَلِكَ سَنُصِّرُكَ
(حم.خ.ت.حب.ع.هب.ق.عن أسنس)

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.863, no:2312; Tirmizî, *Sünen*, c.VIII, s.210, no:2181; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.99, no:11967; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.571, no:5167; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.346, no:576; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.449, no:3838; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.101, no:7606; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.94, no:11290; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.94; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.II, s.764, no:762; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.411, no:1401; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.375, s.646; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.V, s.83; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.321; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.358, no:7458; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.122, no:229; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.V, s.338, no:40057; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.III, s.93, no:1092; Hâris, *Müsned*, c.III, s.238, no:747; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.431, no:1757; Enes RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.570, no:5166; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.202, no:649; Hz. Aişe RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.210, no:679; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.401, no:2753; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIII, s.345; Câbir RA'dan. s.241, no:631; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VII, s.76, no:5840; RE. 84/7.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.414, no:7204, 7205; *Keşfü'l-Hafâ*, c.1,

(Ünsur ehàke zàlimen, ev mazlûmen)
“Müslüman kardeşine zàlim de olsa, mazlum da olsa yardım et!”

(Kîle) Denildi ki: (Yâ rasûla’llàh, nasartühû mazlûmen) “Yâ Rasûlallah, mazlumken yardım etmeyi anlıyorum, tamam; (fekeyfe ensuruhû zàlimen) ama zàlimken ona nasıl yardım edeyim, zulme ortak olmuş olmaz mıyım?”

(Kàle) Buyurdu ki: (Temneuhû mine’z-zulmi)
“Zàlimin zulmünü engellemeğe çalışırsın, zulmü yaptırmazsın; (fezâlike nasruke) bu da ona senin yardımındır.”

Demek ki, ona zulmü yaptırmadığımız zaman, o ceza yemeyecek, cehenneme düşmeyecek, yanmayacak; onu kurtarmış oluyoruz. Demek ki, kötü insanların kötülüklerine kızacağız, kendisini kurtarmağa çalışacağız, kötü duygu beslemeyeceğiz.

Biz herkesin iyiliğini istiyoruz. Bütün insanların, yanlış inançta olan, başka dinden olan, fasık, fâcir, günahkâr olan insanların da iyiliğini istiyoruz. Yâni:

“—Şu sarhoşu şu ayyaşlıktan nasıl kurtarabilirim?.. Şu esrarkeşi şu afetten nasıl kurtarabilirim?.. Şu kumarbazı şu alışkanlıktan nasıl vaz geçirebilirim?.. Şu günahkârı, şu hilekârı, şu düzenbazı, kumarbazı, hilebazı kötü huyundan nasıl kurtarabilirim?” diye düşünmemiz lâzım!

Bir insanı kötü bir huydan kurtarmak için çok çeşitli yollar var. Cezalar da caydırıcı bir takım tedbirlerdir. Yâni ceza büyük olunca, insanlar onu yapmaktan korkarlar. Yapana bir ceza verilir. O cezanın dehşetinden, ötekiler o suçu işlemeğe yanaşmazlar. Demek ki, ceza da bir çeşit caydırıcı tedbir oluyor. Yâni düzeltme tedbiri... Hiç olmazsa toplumu düzeltiyor.

Meselâ, falanca adamın idamına karar verdi hâkim... E ne olacak, artık bu adamın düzelmesi kalmadı? O zaman da toplumun düzelmesi düşünülmüş oluyor. Yâni o adam çoğalsa, artık topluma zararlı... Yaşasa, aynı şeyi yapacak. Hâkim idama karar vermiş, o artık yok edilecek, toplumu kurtarmak için... Bir adamı yok edersin ama toplum kurtulur. Merhamet edersin, suçluyu salıverirsin, yine aynı suçu işler. Başkaları artık cesaret bulur, o suçu birçok kimse işlemeğe başlar. Meslek olur, adet olur, yol olur... O zaman toplum fesada gider, bozulur, çöker.

Koca imparatorluklar niye çöküyor?.. En parlak devirleri yaşamışken, en tantanalı, en şa'şaalı, en kuvvetli devirlerden sonra bir zaman geliyor, koca imparatorluklar çöküyor. Yâni kıt'alara hakim olmuş imparatorluklar çatır çatır çöküyor. Neden?.. Adaletsizlikten, düzensizlikten, ahlâksızlıktan, kuralsızlıktan... Kuralsızlık çok kötü bir şey! Hiç kaide tanımamak, orman kanunu gibi herkesin bildiğini yapması çok fena... O zaman toplum yıkılıyor.

Demek ki ne yapacağız?.. Bir şerli kişiyi gıybet ederken de bunu düşüneceğiz. Yâni, “Esas itibariyle ben adamı rezil rüsvâ edip de, mahvetmek istemiyorum, vaz geçirmek istiyorum veyahut toplumu onun zararından korumak istiyorum. Kurtarabilirsem daha iyi!” diye düşüneceğiz.

Günahkâr insanlara karşı, müslümanın bakışı nasıl olmalı?.. Onları günahlardan kurtarmağa niyetli olmak tarzında olmalı, o niyetle olmalı! Yoksa şunu mahvedeyim, ezeyim, yok edeyim diye kin ve hınç duygularıyla olmamalı!..

Hani birisi savaşta savaşmış, savaşmış, tam alta yatırmış kâfiri; o da tam o sırada, “*Lâ ilâhe illa’llâh*” demiş. O da artık yatırdıktan sonra duramamış, öldürmüş onu. Peygamber SAS Efendimiz’e bu bildirilince kızmış:

“—*Lâ ilâhe illa’llâh* deyince bırakacaktın!”

“—Ölümden korktuğu için söyledi yâ Rasûlallah!..”

“—Kalbini açıp da baktın mı? Keşke kalbini açsaydın da niyetinin öyle olduğunu görseydin... Öyle mi, ne biliyorsun? Belki samimi demiştir.”

Yâni bırakacak. Demek ki savaşın bile amacı adamın ıslahıdır. “Islah oldum!” derse, bırakılacak.

Dille derse de kalbinden demezse, ne olur? O zaman o belli olduğu zaman tabii cezasını yer. Ama belki hakîkî bir tevbeyle tevbe etmiştir, onu da o hususta mahrum etmemek gerekir.

d.Allah'a Yönelmeyene Allah Yönelmez

Üçüncü hadis-i şerif, aziz ve muhterem kardeşlerim:⁴

مَنْ أَلَّ يَسْتَغْفِرُ أَهْلًا، أَلَّ يَغْفِرُ أَهْلًا لَهُ؛ وَمَنْ أَلَّ
يَتُوبُ، أَلَّ يَتُوبُ أَهْلًا عَلَيْهِ؛ وَمَنْ أَلَّ يَرْحَمُ، أَلَّ
يَرْحَمُهُ أَهْلًا عَزَّ وَجَلَّ

(ابو الشيخ عن جرير)

RE. 447/3 (*Men lâ yestağfiri'llâhe, lâ yağfiru'llâhu leh; ve men lâ yetûbu, lâ yetûbu'llâhu aleyh; ve men lâ yerham, lâ yerhamuhu'llâhu azze ve celle*) *Sadaka rasûü'll`âh...*

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

“Bir kimse ki Allah'a istiğfar eylemiyor, ‘Beni mağfiret eyle yâ Rabbi!’ diye Allah'tan mağfiret talep etmiyor, affını istemiyor; (*lâ yağfiru'llâhu lehû*) Allah onu mağfiret etmez.” İsteyecek, kendisinin arzusu olacak. Yâni, istiğfar etmeyi, Allah'tan mağfiret istemeyeni Allah mağfiret eylemez.

(*Ve men lâ yetûbu*) “Kim Allah'a tevbe etmezse, (*lâ yetûbü'llâhu aleyh*) Allah da ona teveccüh etmez, tevbesini kabul etmez.” Yâni, Allah'a teveccüh etmeyene, tevbe edip

⁴ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.629, no:5967; Hz. Ömer RA'dan.

Allah'a yönelmeyene, Allah da yönelmez. Kul yönelecek, Allah da ondan sonra ona yönelecek.

(Ve men lâ yerham, lâ yerhamhu'llàhu azze ve celle) “Merhamet etmeyene, Aziz ve Celîl olan Allah merhamet etmez.”

Buradan neyi anlıyoruz: Allah'a tevbe ve istiğfar etmek lâzım! “Beni mağfiret eyle yâ Rabbi, benim kusurlarımı bağışla yâ Rabbi!” diye istekli olmak lâzım! Bu isteğin hakîkî olması lâzım, yapmacık olmaması lâzım, samîmî olması lâzım! “Ben senden mağfiret istiyorum, beni bağışla Allahım!” demesi lâzım! Öyle demeyene mağfiret yok...

Allah'a tevbe etmek lâzım, yönelmek lâzım! Öyle yönelmeyene Allah da teveccüh etmez, tevbesini kabul etmez, yanlış yoldan döndürmez. Kul dönmek isteyecek ki, yanlış yoldan Allah onu döndürsün.

Bu neden?.. Çünkü, insanlar dünyaya imtihan için gönderildiler. Allah dilerse;

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ آتَمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا

(يونس: ٩٩)

(Velev şâe rabbüke leâmene men fi'l-ardı küllühüm cemîâ.) “Ey Muhammed-i Mustafâ'm, eğer Rabbin dileseydi, yeryüzünde ne kadar dine, imana muhatap, mükellef insan varsa, bütün insanların hepsi toptan imana gelirlerdi, hiç kâfir kalmazdı.” (Yunus, 10/99)

Çünkü, bir mucize gösterir Cenâb-ı Hak, herkes diz çöker, secdeye kapanır, “Ne büyüksün yâ Rabbi! Anladım gerçeği...” der, imana gelir. Ama imtihan dünyası olduğu için, dünya imtihan yeri olduğundan, Allah-u Teâlâ Hazretleri serbest bırakıyor.

Serbest bırakınca da, küfrü mü seçecek, imanını mı seçecek, cenneti mi isteyecek, cehennemi mi isteyecek, doğru yolda mı gidecek, kötü yolda mı gidecek; kul kendisi karar verecek.

“Beni affet yâ Rabbi!” diyecek ki, Allah affetsin. Allah’a yönelecek, tevbe edecek ki, Allah onun tevbesini kabul etsin, ona teveccüh buyursun. Yâni, ondan bir hareket olmayınca, kul imtihanda doğru bir hareket etmemiş oluyor; o zaman Allah onu mağfiret etmiyor.

Tevbe’yi biliyorsunuz, yön değiştirip, yönelmek demek... Tevbe etmiş olan kimse günahlı yoldan yönünü değiştiriyor, Cenâb-ı Hakk’a yönelmiş oluyor, dönüş yapmış oluyor. Dönüş yapmayana, Allah da dönüp teveccüh etmez, yâni onun tevbesini kabul etmez.

Onun için dönecek, yanlış yolu bırakacak, doğru yola gelecek.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî KS Efendimiz'in müzesinde, İran şairlerinden birisinin bir dörtlüğü var:

*Bâz â bâz â, her ançi hestî bâz â!
Ger kâfir ü gebr u putperestî bâz â!
In dergeh-i mâ dergeh-i nevmîdî nist;
Sad bâr eger tevbe şikestî bâz â!*

*Vaz geç, geri gel; ne olursan ol dön, geri gel!
Kâfir de olsan, ateşperest de olsan,
putperest de olsan dön, bu hak yola gel!
Bu bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı
değildir; Yüz defa tevbeni bozmuş olsan bile
dön, yine gel!*

Bu söz Mevlânâ'nın sözü değil. Ama birisi, "Bu dörtlük Cenâb-ı Hakk'ın tevbeleri kabul edici olduğunu beyan ediyor. Cenâb-ı Hakk'ın, 'Bana tevbe ederseniz tevbenizi kabul ederim!' dediğini bildiriyor." diye beğendiği için, o Farsça rubaiyi getirmiş, Mevlânâ Hazretleri'nin türbesine asmış. Mevlânâ Hazretleri'nin sözü değil. Rahmetli Prof. Necati Lugal Bey, bunun hangi İranlı şairin sözü olduğunu da bana söylemişti ama, o zaman not almamışım, şu anda da hatırımda kalmamış.⁵

"Her ne olursan gel!" dediği, eğer kul kendisine dönerse, Cenâb-ı Hak onun tevbesini kabul edecek demek... Kâfir de olsa dönünce, tabii Allah, "Bak, kâfirliğini anladı. Hakk'a döndü." diye tevbesini kabul eder. *Gebir*, yâni ateşperest de olsa, "Yâ Rabbi, ben ateşperestlikten

⁵ Ebû Saîd Ebü'l-Hayr'a ait. 23

döndüm, hak dini anladım.” derse, o zaman Allah tevbesini kabul eder.

Yâni, her ne olursa olsun, günahkâr da olsa, yüz defa, bin defa tevbesini bozmuş suçlu da olsa, suç işlemiş bile olsa; dönünce, Allah-u Teâlâ Hazretleri kabul ediyor. Ama dönmek lâzım, istiğfar eylemek lâzım! Hatâsını anlamak lâzım, işlememeyi düşünmek lâzım, Cenâb-ı Hak’â yalvarmak lâzım!.. İmtihan dünyası olduğu için, böyle yapmayana doğrudan doğruya doğru yolu göstermiyor. Kuldan bir küçük ışıltı, bir işaret olacak, Cenâb-ı Hak da lütfedecek. Ama bu imtihanı kazanmak için, o ilk davranışı yapmalı!

Onun için, Peygamber Efendimiz burada bizi tevbe ve istiğfar eylemeye teşvik ediyor. Yâni çok çok, “Yâ Rabbi benim günahlarım var!” diyeceğiz, düşüneceğiz, istiğfar edeceğiz. (*Estağfiru’llâh el’azîm*) demeye istiğfar eylemek deniliyor, biliyorsunuz. Bir de, (*Etûbü ileyh*), “Yöneliyorum yâ Rabbi sana, dönüyorum yanlış yolumdan, senin yoluna dönüyorum. Döndüm, geldim.” dememizi, bu sözleri çok söylememizi tavsiye ediyor.

Söylemekten de maksat, candan istemek... Zâten başka bir hadis-i şeriften biliyoruz ki, Allah gâfil bir kalb ile yapılan bir duayı kabul etmez. Adam elini açmış seccâde de dua ediyor, dili “Yâ Rabbi, beni affet, beni mağfiret et...” vs. vs. diyor ama, o sırada gözü candan dışarıda top oynayanları seyrediyor. “Bak şu ne kadar iyi vole vurdu... Bak kaleci ne kadar güzel yakaladı...” filân diye mahalledeki çocukların

topunu seyrediyor. Olmaz. Kalbi başka şeyle meşgul, gâfil, lehv ü lüubda, eğlencede... “Gafletle yapılan duayı Allah kabul etmez.” diye başka hadis-i şerifler var bu hususta...

Demek ki, isteğin candan olması lâzım, hakîkî olması lâzım! Denize düşmüş bir insan tam boğulacağı sırada nasıl dua eder, nasıl candan dua eder?.. İşte böyle olması lâzım!.. Veya büyük bir felâketle karşılaşan bir insan, ormanda büyük bir canavarla karşılaşan bir insan, “Aman Allahım, beni kurtar!” diye nasıl feryad ü figan eder?.. İnsanın tevbesinin, istiğfarının öyle olması lâzım! Dilinde söz olduğu halde, aklı ve gözü başka yere takılı olmaması lâzım!..

Bunu da hatırlatalım. Çünkü öbür hadis-i şeriften biliyoruz ki, böyle duayı kabul etmiyor Allah... Candan olacak.

e.Kimseden Bir Şey İstememek

Evet aziz ve muhterem kardeşlerim! Beş hadis-i şerif okuyorduk, üç tane oldu. Dördüncü hadis-i şerifi okuyorum:⁶

⁶ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.516, no:1643; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.275, no:22420; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.571, no:1500; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.133, no:994; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.II,s.98, no1433; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.91, no:20009; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*; İbn-i Hacer, *el- İsbâbe*, c.I, s.413, no:968; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XI, s.174; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.III, s.158; Sevban RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.775, no:16697; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.415, no:1327;

Câmiü’l-Ehâdîs, c.XXII, s.13, no:24163.

نُ يَتَكَفَّلُ لِي أَنْ أَلْ يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا، أَتَكْفَلُ لَهُ

الْجَنَّةِ

(د. طب. ك. حل. هب. ض. عن ثوبان)

RE. 447/5 (*Men yetekeffel lî en lâ yes'elü'n-nâse şey'en, ve etekeffelü lehü'l-cenneh.*) Bu birçok sahih kaynaklarda Sevban RA'dan rivayet edilmiş bir hadis-i şerif... Diyor ki Peygamber Efendimiz:

“—Bir kimse ki bana, insanlardan bir şey dilenmemeğe, istememeğe söz verir, böyle yapmayacağını tekeffül ederse; ben de ona cennete gireceğine dair teminat veririm, kefil olurum. Söz veriyorum, cennete girmesini sağlayacağım!”.

Buradan anlaşılıyor ki, bir şey istemek doğru değil, dilenmek doğru değil... Mümkünse insan dilenmemeli, başkasının sırtından, emeğinden sömürüp onları almasın. Onlardan alıp, tembellik yapıp, yan gelip yatıp, dilenip geçinmemeli...

Bu dilenmekten öteye, başka insanlardan hizmet istemek de doğru değil... “Bana şunu getiriver, bana şunu yapiver, bana şunu alıver!” diye birisini zahmete sokmak, birisine yük olmak da doğru değil... İstememeyi tavsiye etmiş Peygamber Efendimiz. Sahabe-i kiram bunu çok iyi anladıkları için, devenin üstünde iken kamçısı düşse, iner kendisi alırmış. Deveden inmek binmek kolay bir şey değil...

Kamçısı için arkadaşına, ‘Şunu bana uzatıver!’ demezlermiş.

Buradan anlıyoruz ki sadece dilenmek değil, dilenmekten öteye kimseye yük olmamak da bir ahlâk olarak zihinlerinde, gönüllerinde bulunuyordu. Önemli bir tavır, davranış şekli; kimseye yük olmamak...

Onun için, Osmanlı büyüklerinden birisi, tasavvufu tarif eden güzel bir manzume yazmış:

*Tasavvuf yâr olup bâr olmamaktır,
Gül-i gülzâr olup, hâr olmamaktır.*

“Tasavvuf insanlarla dost olmaktır ama, yük olmamaktır.” Yük olmamak ne demek; başkasının zahmetinden, emeğinden istifade edip onun sırtından geçinmemek demek... Çeşitleri olabilir.

Mühim olan başkasına zahmet vermeyecek; yâr olacak, kendisi hizmet verecek, ama başkasından hizmet beklemeyecek... “Kendisi faydalı olacak, ama başkasından fayda sağlamağa, sömürmeye, menfaat sağlamağa çalışmayacak.

Gül bahçesinin gülü olacak ama, diken olmayacak. Diken gibi batıcı olmayacak; gül gibi hoş halli, hoş kokulu olacak.” diye, bir beyitte tasavvufu böyle tarif etmiş o mübarek

Demek ki, bir Şey istememek önemli... Biz de bir Şey istemeyelim!.. Tabii bir Şey istemeyince bir insan, kendi iŐini kendi yapmağa çalıŐır. Kendi alın teriyle kazanır, başkalarına da hayır hasenat yapar.

Ama bazı Şeyler istemeden olmuyor, elbirliği ile oluyor veyahut birisinin yardımı gerekiyor. Meselâ ben hatırlıyorum, çeŐmeden testileri doldurdum, ama hayvana yüklerken bir tarafa testiye koyduğun zaman ağır geliyor, semer dönüyor. O sırada birisi geldi, tutuverdi; ben de öteki testiye yükledim. Őehir çocuğuyum, köye tatile gittim, o işi beceremedim; birisi yardım etti.

Birisi yardım ederse ne yapmak lâzım?.. Mümkünse, biz de ona bir iÇinde yardımcı olmalıyız. Yâni insanlar birbirlerine muhtaçtır, yardım gerekebilir.

Bazen de istemek ihtiyacı hasıl olabilir. Onun bir iyilik olduğunu bilmeliyiz ve karŐılıĐını vermeye fırsat aramalıyız. Bu da önemli...

f.Dinde Fakih Olmak

Ve nihayet beşinci hadis-i şerifi okuyalım. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁷

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.39, no:71; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.718, no:1037; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.80, no:221; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.900, no:1599; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.92, no:16883; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.85, no:224; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I,s.291, no:89; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.232, no:666; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.329, no:755; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.117, no:1436; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.306, no:7381; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.240, no:31045; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.II, s.264, no:1702; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V, s.132; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.148, no:257; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.156, no:412; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.225; no:346; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.II, s.219, no:2259; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVII, s.457; Begavî, *Şerhü's- Sünneh*, c.I, s.120; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.506, no:7504; Tahavî, *Müşkilü'l- Âsâr*, c.IV, s.241, no:1461; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.406, no:832; Hz. Muaviye RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.28, no:2645; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.306, no:2791; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.85, no:225; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.323, no:10787; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.121; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.80, no:220; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.319, no:5424; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.76, no:810; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.403, no:20851; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.425, no:5839; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.400, no:439; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.312, no:2368; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.224, no:345; Tahavî, *Müşkilü'l- Âsâr*, c.IV, s.248, no:1468; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.151, no:8756; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.240, no:31047; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.107; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.174; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.322, no:3288; Hz. Ömer RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1644, no:2647; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.17, no:24175- 24178.

مَنْ يُرِدِ اِهْلًا بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ

حم.خ.م.حب.عن معاوية؛ حم.ت. والدارمي عن ابن عباس؛ طس عن عمر؛ ه. طس. عن أبي هريرة

RE. 447/9 (*Men yüridi'llâhü bihî hayran yüfakkıhhü fi'd-dîn.*) Bu da herkesin çok duymuş olduğu, Buharî'de, Müslim'de, Tirmizî'de ve diğer kaynaklarda olan hasen ve sahih bir hadis-i şerif... Ebû Hüreyre RA'dan, Ömer RA'dan, İbn-i Abbas RA'dan ve Muaviye RA'dan rivayet edilmiş. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“Allah bir kimsenin hayrını murad etmişse, (*Men yürîdi'llâhü bihî hayran*) o kimse ki Allah onun hayrını murad etmiştir, (*yüfakkıhhü fi'd-dîn.*) onu dinde fakih kılar.”

Fakih ne demek?.. Dini iyi bilen, dînî bilgileri, ahkâmı iyi bilen; hakkın hak olduğunu, bâtılın bâtıl olduğunu, haramı, helâli, mekruhu, mubahı iyi bilen; anlayışı, sezgisi, bilgisi, görgüsü, dînî birikimi kuvvetli olan kimse demek...

Allah neden sevdiği insana bu dînî bilgiyi veriyor, onu dinde fakih kılıyor?.. Tabii o dinin ahkâmını doğru uygular, yanlış uygulamaz. Nasreddin Hoca'nın oğlu gibi ters yapmaz işleri...

Günaha girmez, sevap kazanır. Bazıları kaç yapayım derken göz çıkartıyorlar, iyilik yapayım derken kötülük yapıyorlar; sevap niyetine bid'atleri işleyip günaha giriyorlar. Öyle olmaz. Bu bilgi ile olur.

Şunu kesin olarak insanların bilmesi lâzım ki, müslümanların tabii öncelikle bilmesi gerekiyor: İslâm bilgi işi... İslâm'ı iyi bilmeyen insanlar, hem kötü uyguladıkları için başkalarına kötü örnek olurlar, başkalarını günaha sokarlar; hem de kendileri güzel yapmadıkları için sevap alamazlar. İbadet bile işleseler, ibadetleri boşa çıkabilir. Onun için dinde fakih olmak lâzım, dinin ahkâmını iyi bilmek lâzım!

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:⁸

رَبِّ صَائِمٍ حَظُّهُ مِنْ صِيَامِهِ الْجُوعُ وَالْعَطَشُ، وَرَبِّ
قَائِمٍ حَظُّهُ مِنْ قِيَامِهِ السَّهَرُ

(حم. خز. ع. هب. ق. كر. عن أبي هريرة؛ طب. عد. عن ابن عمر)

⁸ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.539, no:1690; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.373, no:8843; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.257, no:3481; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.596, no:1571; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.242, no:1997; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.429, no:6551; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.316, no:3642; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.270, no:8097; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.239, no:3249; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.309, no:1425; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.78, no:77; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.346; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.268, no:3248; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.250; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.382, no:13413; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.309, no:1424; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.401; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.853, no:7491; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.348, no:1365; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.460, no:5232; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.102, no:12661; Münzirî, *et-Tergîb*, c.2, s.94, no:1646.

(*Rubbe sàimin hazzuhû min sıyâmihi'l-cûu ve'l-ataş*) “Nice oruç tutanlar vardır ki, akşama aç ve susuz kalmaktan başka eline kâr girmez! (*Ve rubbe kàimin hazzuhû min kıyâmihi's-seher.*) Nice gece ibadetine kalkan insanlar vardır ki, sabaha kadar uykusuz kalmaktan başka eline kâr geçmez.” Yâni, zahmetleri boşa gitmiştir, ibadetleri makbul olmamıştır.

Bu neden olur?.. İbadeti fesada uğratan, bâtıla çıkararak şeyleri bilmemekten olur. Yâni, dînî bilgisinin eksik olmasından olur. Dînî her ahkâmın bu taraflarını iyice öğrenmeli!

“—Ne yaparsam haccım heba olur, boşa gider; zekâtım makbul olmaz, sadakam reddolunur; orucum kabul olmaz, namazım kabul olmaz?” diye, insanın kabul olmama sebeplerini de iyice öğrenmesi lâzım!..

Ben olsam, ilmihal kitaplarında, ibadetlerin hangi sebeplerle kabul olmadığını kırmızı harflerle yazardım ki, bu kırmızılar herkesin dikkatini çeksün de, o işleri öyle yanlış yanlış yapıp da, sonra hüsrana, zarara uğramasınlar.

Sevgili dinleyiciler ve Ak-Televizyon seyircileri! Allah-u Teâlâ Hazretleri hepimizi dinimizi iyi öğrenen, Kur'an-ı Kerim'i bilen, hadis-i şerifleri bilen iyi müslüman eylesin... Ağzı dualı, müslümanların işleriyle ilgilenen; Allah'a karşı kulluk bağları sapa-sağlam, Rasûlüllah'a karşı ümmet olma şuuru sapa-sağlam, sevgisi sonsuz derecede çok; Allah'ın Kur'an'ına karşı muhabbeti sonsuz derecede fazla;

müslümanların umûmuna karşı ilgisi, sevgisi tamam, müslümanların önderine karşı saygısı ve bağlılığı tamam kimselerden olmayı; böyle dualı, tevbeli, istiğfarlı, merhametli kimseler olmayı; insanlardan bir şey istemeden, insanlara hayır götürmeğe çalışan tok gözlü, cömert gönüllü müslümanlar olmayı cümlemize nasib eylesin...

Evlâtlarımızı böyle yetiştirmeyi nasîb eylesin... Dindeki bilgi eksikliklerimizi gidermeyi, rızasına uygun kulluk yapmayı; huzuruna yüzü ak, alını açık sevdiği kullar olarak varmamızı cümlemize nasîb eylesin... İki cihanda gönlünüzce her türlü hayırlara, mükâfâtlara Allah sizi erdirsin...

Aziz ve sevgili kardeşlerim, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!*..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

28. 08. 1998 - ALMANYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

